

„...nem keresnénk egyetlen örömről mások megszólításában, ha abszolút magányunkban bizonyosak lehetnénk az igazság felől...”
(Karl Jaspers)

1991–96 között végeztem az ELTE fizikus szakát, s negyedévesként kellett diplomamunkát választanunk. Bennem már valamivel korábban megérlelődött, hogy a részecskefizikát választom, ráadásul annak a kísérleti ágát. Az egyetem elsősorban az elméletiek fellegvára volt, és lehetett tudni, hogy kísérleti részecskefizikát inkább a KFKI RMKI-ban lehet úzni.

Gyuri ekkor bevezető előadást tartott nekünk kísérleti részecskefizikából, így kézenfekvő volt, hogy tőle lehetne a témához kapcsolódó diplomamunkát kérni.

El kell mondani, hogy sok dologban nagyszerű volt, viszont az egyetemi kurzusok tartása nem tartozott ezek közé, ami elbizonytalanító tényező volt. Ez nem azt jelenti, hogy rossz előadó volt. Ha épp egy öt érdeklő témáról beszélt, azt nagyon lelkesen, összeszedetten és szuggesztíven tudta előadni, az egyetemi alapozó órái azonban – legalábbis az én időmben – nem ilyenek voltak.

Ennek ellenére jelentkeztem nála, méghozzá konkrétan azzal, hogy a LEP gyorsító valamelyik kísérletében szeretnék dolgozni, annak ellenére, hogy ő ebben az időszakban főleg az NA49-re koncentrált, és inkább ide irányította a diákokat. Később is mindig úgy éreztem, hogy a nehézion-fizika van nála a középpontban, s a LEP (és azon belül az L3-kísérlet) kicsit másodlagos volt.

Azt hiszem, talán már a dubnai évek óta érdekelték a semleges kaonok, amelyeket az L3-ban keresni kezdtünk. A hadronikus eseményekben, két pionon keresztül 4 fotonra bomló végállapotot kerestünk (*Fülöp Ágnessel és Tóth Józseffel*), de elég hamar kiderült, hogy a hatalmas statisztikai háttér miatt ez elég reménytelen vállalkozás.

Végül fél évvel később CERN nyári diákjaként sikerült közelebb kerülni a fotonfizikai folyamatokban keletkező semleges kaonokhoz, igaz csak a töltött pionokra bomlókhöz (ami valamivel egyszerűbb probléma), és ez elég jó alap volt egy diplomamunkához.

Azt hiszem, Gyuri minden diákja elmondhatja, hogy a kezdeti nehézségek leküzdése után meglehetősen önállóságot kapott a munkája során. Erre nagyon jellemző – bár magam sem tudom, miként alakult így –, hogy Gyuri, mint témavezetőm, már csak akkor találkozott a diplomamunkámmal, amikor azt bekötte letettem az asztalára. Ő pedig fogta a közel 120 oldalas dolgozatot és elkezdte olvasni az elejétől fogva, oldalról oldalra, miközben ott álltam az íróasztala mellett, és kezdtem magam furcsán érezni. Végül úgy 20 oldal után kérdezett valamit, és utamra engedett.

Gyuriról mindenkinek az jut eszébe, hogy rendkívül sok és szerteágazó téma érdekelte. És valóban, vannak kutatók, akik talán egész életüket egyetlen téma dédelgetésével töltik el, de Gyuri nem ilyen ember volt. Ahogy a természetben is vannak fajok, amelyek csupán pár utódot hoznak létre, és azokat óvják a végletekig, mások viszont rengeteg leszármazottal próbálják biztosítani a fajfenntartást. Nos, azt hiszem, Gyuri is inkább a nagy számok törvényében hitt.

A '90-es évek vége még az a „hőskorszak” volt, amikor nem léteztek fapados repülőjáratok, és a CERN-be való utazás megfizethető módját a végtelen autótak jelentették. Mai fejjel egyre inkább elképesztőnek tűnik ez a sok autózás, télen hóban, nyáron légkondi nélküli autókban, közel 1400 km, ami 14-16 órát vett igénybe. Számos kaland és vicces történet kapcsolódik ezekhez az utakhoz, amelyeket a résztvevők azóta is széles körben mesélnek. Emlékszem, hogy volt egy sorozat, amikor 3-4 egymást követő út során mindig az a kerék lett defektes, amelyiknél én ültem. Egyik alkalommal pár km-re Genf előtt, sötétben, esőben, egy híd alatt cseréltünk kereket. Mindenki tudja, hogy Gyuri egy esernyőt használt „tempomatként”, s az egyre nagyobb sebesség hajszolása helyett inkább a megállások számát próbálta redukálni. Akkor örült, ha az egész utat egyetlen müncheni tankolással kellett csak megszakítani, sőt, a maga szelíd módján mindig azon bosszankodott, hogy miért nem gyártnak olyan autót, amelynek a hatótávja elérné az 1400 km-t, hogy megállás nélkül lehessen eljutni Genf.

Nem tudok felidézni egyetlen alkalmat sem, amikor Gyurit igazán ingerültnek láttam volna. Félelmetesen nyugodt volt. Emlékszem egy alkalomra, amikor korán reggel kellett volna elindulnunk a CERN-be, ám a kocsija másként gondolta. Fél nap szereltük, mire valamikor délután útnak indulhattunk. Szerintem bármelyik átlagos idegrendszerrel rendelkező ember már rég fogott volna egy nagy kalapácsot, hogy azzal a felismerhetetlenségig verje szét a makacs gépet, de ő nem ilyen volt. A legdurvább bosszankodás, amit valaha hallottam tőle a mosollyal kísért „A csudába!” felkiáltás volt.

E maratoni autózások legemlékezetesebb momentumai azonban a hosszú, az egész utat végigkísérő beszélgetések voltak, amelyek során szinte minden témakör előkerült; a fizika talán kevésbé, annál több történelem, politika és kultúra. Az egyik kétszemélyes utunkra azóta is különös örömmel emlékszem vissza. Szinte repült az idő, az egész utat végigbe-

széltük, újabb és újabb témákat érintve. Életem egyik legnagyobb élménye volt. Gyurit az egész világ érdekelte, rendkívül széles látókörű volt, az élet minden területén kereste az összefüggéseket, törvényszerűségeket, igazi fizikus módon szerette volna megismerni és megérteni nem csak a fizikai, hanem a társadalmi problémákat is, ráadásul nem az a fajta beszélgetőpartner volt, aki igazából csak a saját hangját akarta hallani, őszintén kíváncsi volt arra, hogy a másik ember mit gondol.

Azt hiszem, Gyurinak igazán kivételes tehetsége volt arra, hogy korán felismerje az egyes kínálkozó lehetőségek súlyát. Emlékszem rá, amikor egy alkalommal (még a LEP idejében) minden, épp a CERN-ben lévő magyart meginvitált egy előadásra, amely a leendő, sok-sok nagyságrenddel nagyobb adatmennyiség kezeléséről szólt, és amelyet elég nehéz volt komolyan venni... Pár évvel később ebből nőtt ki a grid, amelynek ma a Wigner Adatközpont a gerince.

Az utolsó téma, amelyen igazán szorosán együtt dolgoztam vele 2005–2006 táján, a CBM-kísérlethez kapcsolódik. Gyurinak volt egy rendkívül elegáns meglátása, hogy lehetne majd a CBM-kísérletben Y-mezonokat megfigyelni; és igazán lelkesen, gyakorlatilag kézenfogva végigvezetett az elgondolása mentén, aminek a végén sikerült a megfelelő szimulációkkal kimutatni, hogy az ötlet valóban működőképes.

A leginkább megdöbbentő és zavarba ejtően példamutató Gyuri személyiségében pontosan ez a végtelenül szelíd, őszinte lelkesedés volt, amellyel élete végéig a különböző problémákhoz viszonyult.

Mint minden ember, ő sem volt tökéletes; de nagyon sokan nagyon sokat köszönhetünk neki. Rengeg embert, főként diákot vont be szerteágazó ötletei mentén a kísérleti részecskefizika kultúrájába. Ezen a területen ma a részecskefizikusok egész generációja hiányozna az ő munkája nélkül.

Kedves Gyuri, őszinte tisztelettel búcsúzunk tőled!

Vesztergombi György, a tanítómester

Piarista gimnázium (2011).

Lelkesítő magyarázat kollégáknak...

Az LHC indulása (2009).

...és kollégának.